

ציונות דתית: הגות, מנהיגות ומעשה

שם ביה"ס:

מספר בתי ספר

תחום הדעת:

מחשבת ישראל

מס' יחידות לימוד:

3 יחידות לימוד

כותבי התכנית:

רמי אלגרבל, הרב
פלטי גרנות, שירה
שינדלר

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף א' לפיתוח פדגוגי

תאריך אישור

אוגוסט 2020

רשת מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא

ציונות דתית: הגות, מנהיגות ומעשה

**תכנית ייחודית להגבר במחשבת ישראל
בהיקף של 3 יח"ל**

אב תש"ף

אוגוסט 2020

תוכן העניינים

1	מבוא
2	רקע על הרשת ובתי הספר המשתתפים בתכנית
4	סיבות והנמקות לצורך בתכנית ייחודית
5	ייחודיותה של התכנית
6	כותבי התכנית ושותפיה
7	צוות ההוראה
8	התלמיד וצרכיו
9	החברה וצרכיה
10	התפיסה הרעיונית של התכנית ויסודות מארגנים
11	מטרות התכנית
14	דרכי הוראה ולמידה
16	הערכה
20	פירוט התכנית והתכנים כיתה י'
26	פירוט התכנית והתכנים כיתה י"א
31	פירוט התכנית והתכנים – כיתה י"ב
36	ביבליוגרפיה
37	נספח 1: מובילים ציונות דתית – דרישות התכנית בקצרה
38	נספח 2: רשימת מקורות לכיתה י'
42	נספח 3: מקורות - כיתה י"א
45	נספח 4: הוראות להכנת הפרוייקטים
49	נספח 5: דוגמא לדף יומן
50	נספח 6 עקרונות לבניית תלקיט
51	נספח 7 מחוונים

תכנית הלימודים 'ציונות דתית: הגות, מנהיגות, מעשה' היא תכנית לימודים בהיקף של שלוש יחידות לימוד ומהווה השלמה לחמש יחידות לימוד במחשבת ישראל (ממ"ד), בנוסף לשתי יחידות החובה (מחשבת ישראל ממ"ד, ספרות).

במהלך השנים האחרונות עלה הצורך בבתי הספר של רשת מרכז ישיבות בני עקיבא להכיר ולהעמיק במשנת הציונות הדתית. מרכז ישיבות בני עקיבא נענה לאתגר על ידי פיתוח תכנית לימודים ייחודית שתתייחס לסוגיות ודילמות מרכזיות העומדות בפני הנער או הנערה הציונים דתיים.

מטרת התכנית היא ליצור הכרות מעמיקה עם ההגות והזהות הציונית דתית שתאפשר לתלמידים לגבש את זהותם, לבצע הכרעות מושכלות בהווה ובעתיד ולהביא לידי יישום מעשי את שלמדו. התכנית משלבת לימוד סוגיות יסוד ומקורות מרכזיים במשנת הוגי הציונות הדתית, למידה חווייתית, חקר ויצירה, פעילות בקהילה, סיורים, היכרות עם דמויות מפתח בציונות הדתית ומפגשים בין תלמידים מבתי ספר שונים ומרקע הטרוגני. התכנית נותנת הזדמנות לתלמידים לברר את זהותם ולחקור נושא הקרוב לליבם תוך יישום הנלמד באופן מעשי ברמת הכיתה, בית הספר והקהילה.

רקע על הרשת ובתי הספר המשתתפים בתכנית

מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא הינה רשת חינוכית ציונית דתית הפועלת בישראל מאז שנת ה'תשי"ד (1954). ראשיתו של המרכז בישיבת בני עקיבא כפר הרא"ה ואולפנת כפר פינס שהוקמו על ידי הרב משה צבי נריה. את מרכז ישיבות בני עקיבא הקים הרב אברהם צוקרמן זצ"ל עם הקמת מוסדות לימוד נוספים. כיום מונה הרשת למעלה מ-60 מוסדות בכל רחבי הארץ ובהם ישיבות תיכוניות, אולפנות, בתי ספר תיכוניים, ישיבות הסדר ומכללות. במוסדות הרשת לומדים כ-20,000 תלמידים ותלמידות. בהנהגת רשת ישיבות ואולפנות בני עקיבא משמשים כיום הרב חיים דרוקמן ראש ישיבת בני עקיבא אור עציון כיו"ר ואלחנן גלט כמנכ"ל.

מתוך חזון רשת ישיבות בני עקיבא:

"הרשת תנחיל לתלמידיה את ערכי תנועת "תורה ועבודה" וזאת באמצעות מיזוג של שלוש תנועות השילוב המהותיות בדורות האחרונים:

תנועת תורה עם דרך ארץ – שילוב תורה עם מדע והשכלה, תרבות כללית ויצירה.

תנועת תורה ועבודה – שילוב תלמוד תורה עם חיי עשייה ותיקון חברתי.

תנועת הציונות הדתית – שילוב מצוות ישוב ארץ ישראל עם אחריות לכלל אזרחי המדינה.

משימת הרשת היא לקיים מסגרת לימודית וחינוכית, שתאפשר הקניית ערכי תורה וחיים, לא מתוך ניתוק והסתגרות סקטוריאלית, אלא מתוך מעורבות במכלול תחומי החיים של החברה הישראלית: חינוך, מדע, ביטחון, התיישבות וכו'.

במסגרת לימודי הקודש, המטרה היא להכשיר תלמידים ותלמידות אוהבי תורה ומסורת ישראל, שרואים בלימוד התורה כלי חיוני לקיום חייהם הרוחניים והמשפחתיים.

יושם דגש על שני מוקדים עיקריים: האחד, הקניית ידע תורני כבסיס לקיום מצוות לחיי תורה. השני, הכשרת התלמידים ללימוד עצמאי והתמצאות במקורות.

הרשת מקנה לתלמידיה ולתלמידותיה כלים להתמודדות עם מגוון דעות הקיימות בחברה הישראלית תוך מגמת סובלנות לדרך האחר ולקבלתו.

נוסף על כך, קיימות מגמות לתלמידים המעוניינים ללמוד מקצועות בתחומי מדעי החברה והרוח.

הרשת פועלת להקניית כלי למידה וחשיבה לחקר עצמאי, כדי לעודד תלמידים לחשיבה ולכתיבת עבודות חקר בתחומי דעת שונים.

הרשת מעודדת חינוך למצוינות לימודית באמצעות הקניית אסטרטגיות למידה, טיפוח וסיוע לתלמידים חלשים וקידום האישי, תוך שאיפה למתן כלים וידע להשגת תעודת בגרות איכותית.

בשנים האחרונות עלה הצורך בבתי הספר ללימוד מסודר של משנת הציונית הדתית. לטענת אנשי החינוך והתלמידים, תכניות הלימודים השונות אינן מתייחסות באופן מספק לצורך בלימוד בנושאי הזהות הייחודיים של תלמידי בתי הספר ברשת. בשל כך החלטנו לפתח תכנית להיכרות מעמיקה עם משנת הציונות הדתית.

לאחר בנייה והפעלה של מספר תכניות ניסיוניות להעשרה, עלתה בקשה במספר מצומצם של בתי ספר ליצור תכנית ייחודית לבגרות במחשבת ישראל. תכנית הלימודים שפיתחנו, המוצגת להלן, מבקשת לתת מענה לצורך זה. התכנית מבוססת על תכנית לימודים ניסויית שהופעלה בליווי אגף מו"פ בישיבת בני עקיבא "נר תמיד" במשך חמש שנים.

תכנית הלימודים שלהלן מיועדת לתלמידים ותלמידות ממספר בתי ספר ברשת. מדובר בתלמידים ותלמידות שהביעו עניין בתכנית, יכולת ללמידה עצמאית ולמידה בחברותא, ונמצאו מתאימים לדרישותיה: נוכחות במפגשים ובסדורים, השתתפות פעילה בדיון ותרומה לקבוצה, יכולת חקר, כתיבה ופרזנטציה.

סיבות והנמקות לצורך בתכנית ייחודית

ברשת מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא מתחנכים תלמידי הציונות הדתית. הציונות הדתית חרתה על דגלה אתשילוב הערכים הבא לידי ביטוי גם בשמה 'ציונות דתית'. הציונות מבטאת את ערכי מדינת ישראל החופשית והמודרנית, ו'דתית' המבטא את ערכי מסורת ישראל כפי שנשתמרו במשך אלפי שנים. תלמידי הציונות הדתית במוסדות החמ"ד בכלל ובמוסדותינו בפרט מתחנכים לשילובים שונים: שילוב בין קודש לחול, בין 'ממלכתיות' ל'דתיות', בין ישיבה בה לומדים לימודי קודש לבין תיכון, בו לומדים לימודי חול. שילוב בין שמירה על המסורת היהודית, הלכתית לבין מעורבות מלאה במציאות המתחדשת, שילוב בין ערכים 'דתיים' לבין ערכים 'ממלכתיים' ו'מודרניים', שילוב בין צבא לישיבה.

שילובים אלו מציבים קונפליקטים ערכיים, חינוכיים ומעשיים בפני התלמידים באופן יום יומי ובצמתי הכרעה בחייהם בהווה ובעתיד. ללא לימוד מעמיק וייסודי המברר את ערך ה'שילוב', נתפסת דרך זו כגמגום המוליד בחירה של או... או...: או ציוני או דתי. מתוך אמונה ששילוב זה מהווה דרך שלמה לכתחילה ולא אילוץ או פשרה יצאנו לדרך. מתוך הבנה שהצורך להעמיק בלימודי ההגות הציונות משותף לבתי ספר שונים ברשת, ראינו לנכון לבנות תכנית שתפגיש אוכלוסיות מרקע מגוון ומאיזורים שונים ברחבי הארץ – פריפריה ומרכז, עולים וותיקים, בעלי השקפות דתיות וציוניות שונות. העובדה שתלמידים במוסדות שונים ברחבי הארץ ילמדו את התכנית יחד, תוך מפגש של צוותי הוראה ותלמידים מבתי ספר שונים, תאפשר בירור יסודי ושורשי יותר של הדרך לאורה הם מתחנכים.

ייחודיותה של התכנית

תוכניות הלימודים הקיימות במחשבת ישראל מתרכזות בעיקר בלימוד טקסטים בנושאים בסיסיים במחשבת ישראל ובהיקף שעות מצומצם (קיימת תכנית של לימודי השכלה כללית "חזון החמ"ד בראי מחשבת ישראל" הנלמדת על ידי תלמידים רבים בהיקף של 30 שעות). התכנית הייחודית שתפורט להלן, נותנת מקום נרחב ללימוד ומפגש עם ההגות הציונית דתית. בתכנית ניתן דגש ללמידה המשלבת חוויה ויצירה בנושאי הזהות הייחודית של התלמידים. המורים יוצרים חבורות תלמידים המובילות לימוד יסודי ומעמיק של משנת הציונות הדתית, תוך התכתבות עם המציאות המתחדשת. משנת הראי"ה קוק תופסת מקום מרכזי בתכנית בשל היותה מקיפה נושאים רבים. הרב קוק פרץ דרך חדשה במגוון נושאים רב, הגותו מהווה בסיס לשינוי תפיסה ביחס לציונות ולמדינה בהיקף ובעומק חסרי תקדים. לצד לימוד מקורות ממשנת הרב קוק, הובאו בכל נושא מקורות ממשנתם של הוגים נוספים. בבחירת המקורות ניסינו ככל האפשר להביא מהגותם של מבשרי הציונות, הוגי יהדות המזרח וגישות ציוניות דתיות נוספות.

ייחודיותה של התכנית באה לידי ביטוי גם בשיטות הלימוד ובכלי העבודה הממירים את הלמידה הפרונטלית המסורתית:

הקשבה - למידה במעגל, הקשבה לטקסט, למופיע בטקסט ובין השורות, נתינת מקום לקריאות שונות ולדגשים שונים.

לימוד בחבורה - למידה בה כל לומד מביע את התובנות והיישום האישי שלו ביחס לטקסט, תוך מתן כבוד לקריאות שונות.

חוויה - שילוב סיורים והתנדבות באתרים ומפגש עם אישים משמעותיים, בסיורים ניתן דגש לביטוי האישי של התלמידים ולהיענות והפנמה של החוויה, תוך קיום מעגלי שיח.

יצירה והגשמה - פעילות חקר, מטלות ביצוע ובניית תכניות להפעלה בבית הספר ובקהילה סביב נושאי הזהות והתכנים הנלמדים.

כותבי התכנית ושותפיה

רשימת הכותבים

רמי אלגרבל - מנחה פדגוגי רשת ברשת מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא. בעל תואר שני במחשבת ישראל, וניסיון בהוראת מחשבת ישראל ובכתיבת תכניות לימודים במזכירות הפדגוגית.

הרב פלטי גרנות – מנהל מרחב מחלקת חינוך רשת בני עקיבא. בעל תואר שני בהיסטוריה

וניסיון בכתיבה והנחייה של תכנית בית ספרית (באישור מפמ"ר) במחשבת ישראל.

שירה שינדלר – רכזת פדגוגית מחלקת חינוך רשת בני עקיבא. בעלת תואר שני במחשבת ישראל וניסיון בהוראה חדשנית ובהנחיית קבוצות.

בכתיבת התכנית נעזרנו והתייעצנו גם עם:

הרב ד"ר יונה גודמן – מנהל מחלקת חינוך ברשת בני עקיבא

הרב אברהם טייץ – מנהל חינוכי בית הרב

הרב ד"ר יוחאי רודיק מפמ"ר מחשבת ישראל בחמ"ד

פנינה קינדרמן – רכזת פדגוגית מחלקת חינוך רשת בני עקיבא

צוות ההוראה

המורים המובילים את התכנית במוסדות בני עקיבא הם מחנכים או מורי מחשבת ישראל הנבחרים על ידי בית הספר. המורים צריכים להיות בעלי רקע במשנת הציונות הדתית ומזדהים עם ערכיה.

המורים שנבחרו להוביל את התכנית:

- מצטרפים לקהילת מורי 'מובילים ציונות דתית' ברשת ובה הם יכולים לשתף ולהיוועץ במהלך השנה
- משתתפים בהשתלמות שנתית בה הם לומדים יחד את תכני הלימוד ודרכי ההוראה הייחודיות לתכנית.

תפקידי המורה המוביל:

- הקמת חבורת תלמידים מתוך הישיבה או האולפנה
- יצירת קשר משמעותי עם התלמידים המבוסס על בחירה, אמון והערכה הדדית
- גורם מנחה, המייצר לימוד בחבורה והעצמה אישית וקבוצתית
- גורם מנחה בכתיבת מטלת ביצוע ובפעילות יישום בבית הספר ובקהילה

בתי הספר שונים באופיים זה מזה ועל כן כל בית ספר יצטרך לערוך התאמות של התכנית, הדגשים והמקורות הנלמדים לקהל היעד שלו. ההתאמה תהיה בבחירת הנושאים והמקורות מתוך כלל המקורות המוצעים בתכנית וכן באופן הלמידה – בהתאם למוכנות של התלמידים להתמודדות עם הטקסטים ועם הפרוייקטים.

המורה ייתן את הדעת לשוני בין התלמידים גם בהיבט של לקויי הלמידה ובעלי אינטליגנציות שונות, על כן קריאת טקסטים ארוכים כמשימת הכנה או הכנת פרוייקט סיום תינתן בשיקול דעת ובהתאמה לתלמיד ולחוזקותיו. כמו כן בקבוצות העבודה ישולבו תלמידים בעלי חוזקות שונות.

לצד מנחי התכנית יתווספו מנטורים בשנת הלימודים השלישית בתכנית. מדובר באדם פעיל ומוביל באחד מתחומי החיים השונים כגון: כלכלן, איש צבא, ראשת מדרשה, משפטנית, פוליטיקאית, יוצר בתחומי המוזיקה, אומנות, ספרות וכדו', ספורטאים, רבני קהילות, אנשי חינוך, חקלאים (תשפ"ב היא שנת שמיטה), סוחרים.

במפגשים עם המנטור (מפגש אישי או קבוצות קטנות) יועלו דילמות ודרכי התמודדות עמן. מומלץ כי התלמידים יתלוו למנטור ליום עבודה ('חוויות מפתח'). עליהם להגיע מוכנים ליום הזה עם שאלות מראש ודף צפייה מסודר.

התלמיד וצרכיו

התלמידים נפגשים במהלך גיל הנעורים ולאחריו בקונפליקטים רבים הקשורים לייחודיות של הציונות הדתית. התכנית נותנת מקום וביטוי לקונפליקטים המרכזיים ושואפת לתת כלים ומודלים להתייחסות אליהם.

התלמידים בחינוך הממלכתי דתי בכלל וברשת בני עקיבא בפרט משתייכים למגוון רחב של קבוצות בציונות הדתית. מגוון הקבוצות יכול לגרום לבלבול וקושי בגיבוש הזהות האישית. התכנית מאפשרת היכרות של נושאי היסוד המשותפים מתוך הבנה וסובלנות כלפי הקבוצות השונות.

התלמידים המשתתפים בתכנית הינם בעלי רקע, רמה לימודית ורמה דתית שונים ולכן המורים יתאימו, כאמור, את התכנית ויתנו דגשים המתאימים לתלמידים השונים.

התכנית תאפשר לתלמיד מבט רחב על ערכיה ופועלה של הציונות הדתית תעמיק את תחושת השייכות לקהילה והתנועה בה נולדו והתחנכו, ותפתח בקרב התלמידים הערכה לדרכם ה'ציונית דתית', תוך הבנה ומתן כבוד אמיתי לדרכים אחרות.

התכנית תפגיש את התלמידים עם מקומות ואנשים מתפוצות מגוונות ומתחומי עשייה שונים ותאפשר להם באמצעות פרויקטים שידרשו לעשות, לבחור ולפלס בתוך התנועה הציונית דתית את דרכם הייחודית.

במהלך שנות הלימוד, יידרש כל תלמיד לבחור 'דמות ציונית דתית' שהוא מזדהה עמה ועם פועלה. המפגש עם הדמות והחיבור שייעשה בין התכנים והערכים שנלמדו לבין פועלה של הדמות יפתחו אפיקים נוספים ודרכי הגשמה ייחודיות לכל תלמיד ותלמידה.

החברה וצרכיה

תכנית זו מבקשת לתת מענה לשאלות של זהות מתוך למידה רחבה ומעמיקה של משנת הציונות הדתית. התלמיד הציוני דתי נפגש בנושאי הזהות באופן אקראי ומזדמן. פעמים רבות הוא מותקף כפשרן ואינו יודע להסביר את עמדתה ומסורתה של התנועה הציונית הדתית. על אף הגוונים השונים בציונות הדתית, ניתן לזהות בה שלושה ערכים משותפים מרכזיים:

1. מחויבות לתורה ומצוות ולמסורת היהודית. מסורת המדגישה את הלמידה והמצוות הקשורים לערכי היסוד 'עם ישראל, תורת ישראל וארץ ישראל'.
 2. הערכה ומחויבות לתנועה הציונית ולמדינת ישראל.
 3. השתלבות בעולם המעשה המכונה 'עולם החול' וקבלה של הערכים המודרניים והדמוקרטיים.
- הקבוצות השונות בציונות הדתית חלוקות במידת המחויבות לשלושת הערכים הללו, הדגש הניתן לכל אחד מהם, ובנוגע לאופן ההתנהלות במצב של התנגשות ערכים.

לציונות הדתית מקורות השראה רבים מהתנ"ך ועד לתנועת החסידות, בתנועות העולים לא"י ממזרח ומערב שהטרימו את הציונות ובמבשרי הציונות. כמו כן, תפיסה מקובלת היא שביהדות המזרח לאורך הדורות היחס לעולם החול ולעלייה לארץ ישראל היה יחס חיובי. על אף זאת, מקובל לאפיין את הציונות הדתית **כתנועה** בעלת הגות ומוסדות מובהקים רק החל מהצטרפות הרב ריינס ותנועת המזרחי לקונגרס הציוני. משיקות לציונות הדתית תנועות נוספות כדוגמת תנועת תורה עם דרך ארץ מיסודו של רש"ר הירש, קהילות 'מודרן אורתודוקס' בארצות הברית, תנועת פא"י (פועלי אגודת ישראל) ועוד.

הציונות הדתית מתמודדת לאורך השנים עם הצגתה ותפיסתה ע"י גורמים שונים כפשרנית וחסרת עמוד שדרה וכמי שמאופיינת במחלוקות פנימיות רבות. על אף היותה של הציונית הדתית מגזר מובחן, בבסיס השקפת העולם של הציונות הדתית מתקיים ביטוי של קשר ללאומיות ולאוניברסליות. לאמור, הלאומיות של עם ישראל היא אוניברסלית ותורת ישראל היא בעלת ערך לכלל האנושות – אור לגויים. תפיסה זו מאתגרת את החינוך הציוני דתי בכך שבהכרח הצלחת החינוך הציונית דתית מובילה למעורבות מעשית ואידיאולוגית עם כלל חלקי החברה הישראלית, ועם כלל האנושות ולכן יש הכרח לבסס את התודעה הכפולה הזו בשלב ביסוס השקפת עולמם של התלמידים ובדרך בה ימשיכו את חייהם.

התכנית תביא לידי ביטוי את ערכי משפחתם וקהילתם של התלמידים השונים ותאפשר שיח על הערכים והדגשים השונים של התלמיד וקהילתו. התכנית חותרת ליוזמה והשפעה מחד ולמתן כבוד לקהילה ולמשפחה מאידך.

התפיסה הרעיונית של התכנית והיסודות המארגניים

התפיסה הרעיונית

התלמידים נפגשים בתכנית בנושאים ומקורות יסודיים במשנת הציונות הדתית. הנושאים מבטאים את הקונפליקטים המרכזיים עמם התמודדה ומתמודדת הציונות הדתית לאורך השנים. נוסף למפגש עם מקורות טקסטואליים, התלמידים יצאו ל'שטח' לפגוש אישים ומקומות בלמידה חוץ כיתתית. התלמידים יידרשו גם לבצע פרוייקטים של חקר במשנת הציונות הדתית ואישיה וליישום מעשי של משנה זו.

יסודות ועקרונות מארגניים של מבנה התכנית:

התכנית בנויה משלושה יסודות מארגניים, על פי הפירוט הבא:

1. מפגש ספירלי עם מרבית הנושאים. החזרה לנושא מסויים בשנה השנייה מאפשרת התייחסות רחבה ומעמיקה יותר אליו.

שלב ראשון (כיתה י') מיועד לחשיפה למקורות ולמושגי יסוד. בשלב זה התלמידים נפגשים עם שיטת הלימוד הייחודית ועם מקורות בסיסיים של משנת הציונות הדתית. גם מטלת הסיום מתבססת על חשיפה לאישיות הקרובה לעולמו של התלמיד, וכרוכה במיומנויות בסיסיות של ראיון וחקר.

השלב השני (כיתה י"א) מיועד להעמקה וללמידה בהגות ויצירה בהיקף נרחב יותר. בשלב זה התלמידים נדרשים לבצע חקר מעמיק יותר וגיבוש של פרוייקט קהילתי.

בשלב השלישי (כיתה י"ב) הבקאות וההעמקה במשנת הציונות הדתית הם הבסיס למטלת הביצוע היישומית.

2. התכנית בנויה על שלושה מעגלים: אישי, בית ספרי וקהילתי

במעגל ראשון התלמידים יפגשו עם הציונות הדתית במעגל האישי והמשפחתי הקרוב, לאחר מכן יעברו להכרות ופעילות במעגל בית הספר והקהילה. במעגל האישי-משפחתי התלמידים יראינו בני משפחה על הזהות הציונית והדתית שלהם, מהיכן התחילה ומהם ביטוייה. לאחר מכן יעברו ללמידה ופעילות על הציונות הדתית והשקפתה בבית הספר ולאחר מכן יבחנו את הנעשה בקהילה ויפעלו בתוכה.

3. בתכנית מודגש המעבר מלמידה תאורטית למעשה – חקר וביצוע.

בכיתה י' הלמידה הינה בעיקרה תאורטית ומשלבת מעט חקר, בכיתה י"א החקר תופס מקום רחב יותר בלמידה ובכיתה י"ב עיקר הלמידה מבוסס על חקר וביצוע.

מטרת העל

- התלמיד יכיר את משנת הציונות הדתית ויפתח מיומנויות חקר ויישום של הערכים והנושאים הנלמדים במסגרת פעילות בקהילה

מטרות בתחום הידע

- התלמיד יטפח אוריינות במחשבת ישראל
- התלמיד יכיר תפיסות מרכזיות וטקסטים קלאסיים בהגות הציונית הדתית
- התלמיד יתוודע לערכים, האישים, המקומות והסמלים המרכזיים של הציונות הדתית
- התלמיד יכיר את המורכבות של תפיסת העולם הציונית דתית ואת טיעוני מבקריה
- התלמיד יבין את הקשר שבין המסורת היהודית לבין הלאומיות הישראלית

מטרות בתחום המיומנויות

מיומנויות קוגניטיביות

- התלמיד יפתח מיומנויות לימוד של טקסטים מסוגות ותקופות שונות
- התלמיד יפתח מיומנויות חקר (שאלת שאלות, השערה, איסוף מידע, מיון וארגון של מידע, בניית טיעון, כתיבה, הבחנה בין מקור לפרשנות ודעה אישית, השוואה, סיכום)
- התלמיד ילמד לאתר טקסטים רלוונטיים לתחום המחקר
- התלמיד ילמד להשוות ולהעריך את המקורות הטקסטואליים ולנתחם באופן ביקורתי
- התלמיד ידע לנתח סוגיות אקטואליות על פי תפיסות שונות בציונות הדתית

מיומנויות אישיות

- התלמיד יפתח יכולת למידה עצמאית,
- התלמיד יפתח מודעות עצמית והתבוננות רפלקטיבית
- התלמיד יעמיק את תפיסת עולמו מתוך זיקה למקורות הנלמדים

- התלמיד יפתח יכולת להכיל דילמות ומצבי קונפליקט ולהכריע ביניהם באופן מושכל

מיומנויות בין אישיות

- התלמיד יפתח כישורים נדרשים לעבודה בצוות
- התלמיד יפתח כישורי מנהיגות ויזום פעילות חברתית
- התלמיד יפתח סובלנות כלפי חבריו וכלפי דעות המנוגדות לתפיסת עולמו
- התלמיד ילמד לקיים תרבות דיון (הקשבה, יכולות טיעון והפרכה, יחס מכובד למחלוקת, התייחסות לגופו של ענין ולא לגופו של אדם)
- התלמיד יפתח כישורים להצגת סוגיה ונושא חקר מול קהל

מטרות בתחום הערכים

- התלמיד יתוודע לדילמות מרכזיות ויגבש דרכים מגוונות להתמודדות עימן
- התלמיד יכיר מערך ערכים ושיקולי דעת המסייעים בפתרון בעיות ערכיות ואתיות בחיי היומיום
- התלמיד יפתח סובלנות כלפי דעות וקבוצות שונות בחברה הישראלית לגווניה
- התלמיד יפתח ראיית עולם פלורליסטית
- התלמיד יפתח תחושת אחריות לחברה ולסביבה בה הוא חי
- התלמיד יעמיק את תחושת השייכות לקהילה, לחברה ולמדינה

אסטרטגיות ההוראה - למידה

התכנית מכוונת לתהליך בירור אישי וקבוצתי של ערכים וזהות ולכן בסיס הלימוד יהיה במעגלי שיח ודיון על המקורות הנלמדים. מקום מרכזי יינתן לספורים ודגש נרחב לעבודה אישית וקהילתית כפי שיפורט להלן במפרט התכנים.

השיח בחוברת ובמליאה יוקדש ללמידה מעמיקה של מגוון מקורות במשנת הציונות הדתית המקורות שיילמדו יהיו מתוך המקורות המובאים במפרט התכנים ובנספחים לתכנית. עם זאת תינתן לבתי הספר בחירה מתוך היצע המקורות והנושאים, בהתאם לאופי בית הספר.

במהלך הלימוד וביחוד בבניית הפרוייקטים ישולבו סוגיות הלכתיות הקשורות ורלוונטיות לנושא הנלמד (לדוגמא – היבטים מטא הלכתיים¹ לגבי היחס לשאינם שומרי מצוות, מעמד האישה, מנהיגות, לימוד תורה, שירות צבאי, שירת נשים, פנאי, יציאה מהארץ, שמיטה, האם יש פסיקה ציונית דתית, ועוד)

¹ התכנית הינה תכנית להגבר במחשבת ישראל ועל כן העיסוק יהיה בעיקר בתפיסות הרעיוניות ובשיקולים המטא הלכתיים לפסיקה בתחומים השונים.

דרכי הוראה ולמידה

התכנית בנויה משילוב של שלושה אופני הוראה- למידה:

1. **עיון** – למידת עומק של מגוון מקורות של הוגי הציונות הדתית שתכלול למידה ושיח בחבורות ובמליאה על המקורות.

הלמידה מתקיימת ב'חבורות' לימוד.

דרך הלימוד בחבורה מתאפיינת בשילוב של למידת טקסט, דיון, הפנמה, פתיחות לפרשנויות שונות, אווירה פחות רשמית ולא פרונטלית. הלימוד בחבורה מתכתב עם דרכי הלימוד החדשות המכונות פמ"ע (פדגוגיה מוטת עתיד) וכן יונק ממקורות ההשראה של בית המדרש להתחדשות ולב לדעת ומתכנית '**נבחרות למידה מבוססות ערכים**' של ערי חינוך ורשת ישיבות ואולפנות בני עקיבא. בדרך לימוד זו, לעיתים מקור קצר נלמד באופן מעמיק לאורך שיעור שלם כאשר התלמידים מתבקשים לבטא את הבנתם ואת עמדתם כלפיו. התלמידים מתבקשים להציג בנאום או בדיבייט עמדות שונות והיבטים יישומיים הנובעים מלימוד המקור.

2. **חווייה - סיורים ופעילויות בלתי פורמליות**

מטרתם של הסיורים הלימודיים היא לגוון את דרכי הלימוד של התלמידים, להעשירם ולהעמיקם בדרך של לימוד חווייתי. הכוונה אינה רק "החלפת תפאורה" ומעבר מכיתת הלימוד אל השטח, אלא יצירת אינטראקציה משמעותית בין השטח, המקורות והתלמידים, וכן בין התלמידים לבין עצמם כקבוצה לומדת ובינם לבין המורה.

הסוגיות העולות במחשבת ישראל הן מופשטות בדרך כלל, וניתן לראות בסיור אמצעי להמחשת הטקסטים והרעיונות הנלמדים, והזדמנות למפגש בלתי אמצעי עם המקום שבו נוצרו או ששימש השראה ליצירה. הסיורים הלימודיים אמורים לספק לתלמידים חוויית לימוד אינטגרטיבית, המשלבת דרכי למידה ומקורות מידע שונים ומגוונים, כאשר נקודת המוצא המרכזית היא: המקורות בזיקה למקום. החשיפה ל"מקום" מאפשרת להעלות בצד השאלות הפילוסופיות גם שאלות היסטוריות וחברתיות, אנתרופולוגיות ותרבותיות, ומדגישה בכך את ההקשר הרחב שבו נוצרה מחשבת ישראל לדורותיה. מחד גיסא – עשוי המפגש עם השטח להעשיר את ההגות, ומאידך גיסא – בכוחה של ההיכרות המוקדמת עם ההגות להעמיק את הבנת השטח².

במהלך הסיורים יתקיימו מעגלי שיח להדהוד של ההבנה והרלבנטיות של הסיור לעולמם של התלמידים.

² על פי **סיורים לימודיים במחשבת ישראל תשתית רעיונית לבניית סיורים**, תכנית הלימודים במחשבת ישראל לחינוך הכללי **קישור**

3. **יצירה**- העמדת פרוייקט חקר יצירתי – מטלת ביצוע - אחת לשנה על נושא, דמות או מקום הקשורים לציונות הדתית (פירוט בנספח)

ביסוד דרך הוראה- למידה זו עומדת התפיסה כי "מטלת ביצוע אותנטית היא אחת החלופות האטרקטיביות לדרך למידה והוראה, בזמנה לתלמיד למידת חקר פעילה. מטלה אותנטית מעניינת תלמידים, קשורה לחיי יום יום שלהם, מאפשרת להם לבטא אינטליגנציות מרובות, וכן מרחב אישי רחב. היא מאתגרת ומעודדת מגוון של פתרונות תוך שילוב של מיומנויות בתכנים (כגון מיומנויות למידה ומיומנויות חברתיות) בכך היא עשויה לתרום לפיתוח לומד עצמאי הפעיל בפתרון בעיות ובהבניית ידע (ולא רק קולט מידע סביל) והמעורב בהכוונת הלמידה וההערכה." (מתוך: מרים וליצקר, "תאוריית האינטליגנציות המרובות" מתוך חוזר הפיקוח על מדע וטכנולוגיה בחברה- מוט"ב, 2, הפיקוח על הוראת מוט"ב, משרד החינוך)

הערכת התלמיד תתבסס בעיקר על שיטת חלופות הערכה המתאימה לאופי התכנית. עם זאת, כדי להבטיח שליטה בבסיס הידע וחזרה על המקורות הבסיסיים התלמידים גם יידרשו להיבחן על המקורות הנלמדים כפי שיפורט בהמשך.

חלופות ההערכה המוצעות מבוססות על עקרונות מנחים מרכזיים:

רב-שיטתיות: החלופות מושתתות על מגוון שיטות להערכת הישגים המגמה היא להקיף בהערכת ההישגים הנוגעים למירב מטרות הלמידה בתחומי החשיבה, הרגש והאיכויות האישיות. עקרון הרב-שיטתיות מאפשר, מחד גיסא, הערכת ההישג של מירב מטרות הוראה, ומאידך גיסא מתן אפשרות לדרכי ביטוי שונות של תלמידים. עקרון הרב שיטתיות מחזק את מקומה של ההערכה המעצבת (הערכה לשם למידה) מול ההערכה המסכמת (הערכה של הלמידה), שהיא, בדרך כלל הדומיננטית בהקשר של בחינות הבגרות המקובלות.

רצף והמשכיות: הערכת ההישגים היא רצופה, מתמשכת ומצטברת.

עקרונות וכלים מרכזיים להערכה³:

רפלקציה

על-פי דיואי, שפיתח את נושא הרפלקציה בהוראה, מטרת הרפלקציה היא הפעלה של תהליך קוגניטיבי מעמיק, שיביא לשינוי בפעולות העתידיות ולפתרון בעיות. השאיפה הינה כי בעקבות השיקוף, יתרחשו התפתחות בלמידה ושיפור בביצועים. זוהי חשיבה מכאונת ורצונית על העשייה, כדי לשפר ולקדם אותה בראיה לעתיד (האטון וסמית, 1995).

יומן תיעוד הלמידה

יומן תיעוד הלמידה הוא אחד מכלי הלמידה וההערכה המעודדים הסתכלות פנימה על תהליכי הלמידה והבנת החומר הנלמד. היומן מכיל אוסף של הערות ומחשבות, הנכתבים על ידי הלומדים על תהליך למידתם ועל הישגיהם.

הנחיית הלומדים לחשיבה ולכתיבה רפלקטיבית מעודדת אותם ומאפשרת להם להתבונן ממרחק של זמן על המהלכים שעברו ועל תוצאותיהם. החשיבה והכתיבה הרפלקטיבית ביומני תיעוד הלמידה ממקדת את הכותבים בניתוח הנעשה, באיתור מהלכים מוצלחים שעברו עליהם ובהבנתם, ובמציאת נקודות נדרשות לחיזוק בלמידתם תוך התייחסות לתכנון השיפור הנדרש.

³ נעזרנו בבניית פרק זה ב: סמי אוהיון, ערכה חלופית – סקירה כללית והצעות אופרטיביות [קישור](#)

באמצעות יומני תיעוד הלמידה, מנהלים המורים דיאלוג כתוב עם לומדיהם, ואילו הלומדים מנהלים דיאלוג פנימי עם עצמם, וחיצוני עם מוריהם ולעיתים אף עם עמיתיהם. דיאלוגים אלה מהווים סוגים של ראיות משמעותיות שהלומדים מספקים לעצמם ולמוריהם על תהליכי למידתם ומידת הבנתם את הנלמד.

תלקיט (פורטפוליו)

התלקיט הינו אוסף מכוון של חלק מעבודות הלומדים שנבחרו במהלך השנה בקפידה על ידי הלומדים על מנת להביאם כראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה שלהם בחומר הנלמד.

התלקיט משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים במקצוע הנלמד. בנוסף משמש התלקיט כמכשיר להערכה מתמשכת של תהליך הלמידה ותוצאותיה, ומעיד על תהליך הבניית הידע של הלומדים במהלך למידתם. מאחר שהתלקיט נבנה על ידי כל לומד ולומדת, הוא מהווה בסיס לביטוי עצמי וייחודי.

בסיום כל שנה כל תלמיד יגיש תלקיט – יומן מסע ציוני דתי רפלקטיבי ובו דפי תיעוד של:

- **למידה** - מבחנים על המקורות הנלמדים ויצירה אישית שתבטא באופן מעמיק את המקורות והסוגיות הנלמדות.
- **יצירה** - פרוייקט: חקר והצגה של נושא או דמות או סוגיה בציונות הדתית
- **חווייה** - הכנה, תיעוד ורפלקציה של 6 ימי חוויה (מתוך 8) לאורך השנים – תיק סיורים הניקוד יתחשב בתהליך הלמידה, היקף ואיכות הידע, התייחסות אישית

הערה: מומלץ לשלב חלופות הערכה נוספות על פי חלופות הערכה שפורסמו באתר מחשבת ישראל של החמ"ד.

ריכוז מרכיבי הערכה

כיתה יב	כיתה יא	כיתה י	
10%	10%	20%	תלמידאות מבחנים
	20%	20%	
	10%	10%	יומן למידה רפלקטיבי
20%	20%	20%	סיורים – השתתפות +דו"חות
60%	30%	20%	פרוייקט – מטלת ביצוע
10%	10%	10%	הגשת התלקיט וארגונו (הנמקת הבחירה, רפלקציה שנתית, אסתטיקה)

היקף השעות ויחידות הלימוד של התכנית

התכנית תילמד בכיתות י' - י"ב.

התכנית מהווה השלמה לתכנית הלימודים הארצית במחשבת ישראל בחמ"ד.

יחידות החובה במחשבת ישראל כוללות יחידת לימוד אחת במחשבת ישראל ממ"ד ויחידת לימוד אחת בספרות ממ"ד.

התכנית הייחודית היא תכנית הגבר בהיקף שלוש יחידות ומשלימה ל 5 יחידות לימוד במחשבת ישראל ממ"ד.

התכנית היא בהיקף של 270 שעות לימוד :

יחידה 3 : מבוא להגות ציונית דתית - 90 שעות.

יחידה 4 : ציונות דתית: הגות מנהיגות - 90 שעות

יחידה 5 : ציונות דתית בחיי המעשה - 90 שעות

תוכן יחידת הלימוד
אמונה וגאולה 30% + חלופת הערכה על פרק ו'
עפ"י תכנית הלימודים בספרות
למידה - 6 נושאים, 40 מקורות קצרים (פירוט בהמשך) חווייה - 4 ימי 'מסע' (יום עיון, מסע ציונות דתית יומיים, יום שיא וסיכום) יצירה - פרויקט פנים בית ספרי
למידה - 3 נושאים - 10 מאמרים באורך מלא + העמקה בלימוד פרקים נבחרים מתוך ספר חווייה - 2 ימי 'מסע' (ירושלים, דרום, יפו, צפון) + סמינריון שישי - שבת יצירה - פרוייקט חקר נושא כתיבה ופרזנטציה הגשמה - מובילים ציונות דתית בקהילה
לימוד ספר יסודי של מתוך ההגות הציונית דתית בהתאמה לנושא פרוייקט הנבחר. פרוייקט – ציונות דתית נפגשת עם עולם המעשה

פירוט התכנית והתכנים כיתה י'

למידה - של שישה נושאים - נושא לחודש - 40 מקורות בסיסיים. (כ-7 מקורות לכל נושא)

חווייה - שלושה ימי סיור ועיון – התלמידים ילמדו על משנת הציונות הדתית באמצעות מפגש עם מקומות ואנשים שעיצבו ומעצבים את דמותה של הציונות הדתית על כל גווניה במהלך תקומת מדינת ישראל במאה השנים האחרונות.

יצירה - פרוייקט להנכחת יסודות הציונות הדתית בבית הספר בכיתות חט"ב.

נושאי הלימוד בכיתה י':

1. מבוא - יסודות הציונות הדתית (חיים של שליחות, קמעא קמעא, דרך שלמה לכתחילה)
2. "בכל דרכיך דעהו" – על האפשרות למשמעות רוחנית בפעולות יומיומיות
3. עם ישראל – על סגולת ישראל, האחריות של עם ישראל ומאפייני הדורות האחרונים
4. ארץ ישראל ו'תורת ארץ ישראל' – ייחודה של ארץ ישראל וההבדל בין תורת ארץ ישראל לתורת חו"ל
5. תחיית האומנות - פנאי, תרבות ויצירה – הדילמות הקשורות לאמנות ופנאי, כיוונים לפתרון וליצירת תרבות ציונית דתית
6. מדינת ישראל - ראשית צמיחת גאולתנו - על המשמעות של הקמת מדינת ישראל

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
יסודות הציונות הדתית	5	התלמיד יכיר את מושגי היסוד של הציונות הדתית. התלמיד יזדהה עם הצורך בתכנית.	לימוד טקסט, דיון	ציונות חרדים ציונות דתית	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט
בכל דרכיך דעהו	5	התלמיד יכיר את הגישות השונות להבנת דרך החיים המתבטאת בפסוק 'בכל דרכיך דעהו'	דיבייט	בכל דרכיך דעהו	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט
עם ישראל	5	התלמיד יכיר את הדילמה המרכזית ביחס ליהודים שאינם שומרי מצוות בעבר ובימינו.	דיון, לימוד דרכי התמודדות עם דילמה	קירוב לבבות קירוב רחוקים שלוש כיתות במחננו	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
ארץ ישראל/תורת ארץ ישראל	5	התלמיד יכיר את ערכה ומיוחדותה של ארץ ישראל, העלייה אליה, פירותיה ושל תורת ארץ ישראל	לימוד טקסט, דיון משפט ציבורי אסטרטגיית חשיבה: העלאת דרכי חשיבה מגוונות. אסטרטגיית השוואה	ארץ ישראל משל הכרם פירות ארץ ישראל תורת ארץ ישראל	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט
פנאי, תרבות ויצירה	5	התלמיד יכיר את הדילמות המרכזיות הקשורות לפנאי ואומנות וינקוט עמדה כלפיהן לאחר לימוד	חילוץ ערכים במצב דילמה אסטרטגיית הכללה והסקה	משל הבובה חופש אמנותי	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט
מדינת ישראל	5	התלמיד יכיר את הגישות השונות למדינת ישראל	משפט ציבורי אסטרטגיית זיהוי רכיבים וקשרים	מלכות ראשית צמיחת גאולתנו	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
סיור כפר הרואה	10	התלמיד יפגוש אישים ומקומות הקשורים למורשת ההתיישבות וההגשמה הציונית דתית	סיור, מעגל שיח אסטרטגיית שאילת שאלות	תלמוד, מעשה	יומן סיור (תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)
סיור מסע מושבות	10	התלמיד יפגוש אישים ומקומות הקשורים לחלוציות ציונית חילונית אידאולוגית ולחלוציות דתית – בין העלייה הראשונה והשנייה.	סיור, מעגל שיח אסטרטגיית העלאת מגוון נקודות מבט	תלמוד, מעשה	יומן סיור(תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
סיור מחוזה המדינה לחזון המדינה	10	מפגש עם דמותו של הר הרצל והר הרצל, הכנסת ובית הרב קוק	סיור, שו"ת, מעגל שיח אסטרטגיית העלאת אפשרויות מגוונות לצורך פתרון בעיה		יומן סיור(תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)
פרוייקט: שלב ראשון - חקר ואיסוף מקורות	15	התלמיד ידע לראיין אדם קרוב הקשור לעשייה ציונית דתית תוך שימוש במושגים ומקורות שנלמדו	חקר		איסוף מקורות, מושגים ושאלות
פרוייקט: שלב שני - כתיבה	10	התלמיד ידע לארגן את החומר, את נקודות ההסכמה והמחלוקת ואת עמדת המקורות והדעה האישית בכתיבה מסודרת	כתיבה		עבודה כתובה

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
פרוייקט: שלב שלישי – הכנת פרזנטציה ופעילות בקהילה	5	התלמיד יפתח דרכים להצגת הנושא מול קהל	פרזנטציה אסטרטגיית ייצוג המידע בדרכים מגוונות, שיח טיעוני.		מצגת, תערוכה, סרטון או פעילות אינטראקטיבית

פירוט התכנית והתכנים כיתה י"א

מנהיגות והעמקה בתכנים

למידה בהעמקה - חמישה נושאים. (30 שעות)

1. יסודות הציונות הדתית – קריאה לגאולה, הקשבה לקול ההיסטוריה, ותהליך תשובה אישי ועולמי
2. הגוף והנפש אויבים או משלימים
3. עם ישראל לגווינו – את אחי אנכי מבקש
4. מדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו
5. גדול תלמוד שמביא לידי מעשה

חוויה - שלושה ימי סיור ועיון – התלמידים ילמדו על משנת הציונות הדתית באמצעות מפגש עם מקומות ואנשים שעיצבו ומעצבים את דמותה של הציונות הדתית על כל גווניה במהלך תקומת מדינת ישראל במאה השנים האחרונות. הסיורים מפורטים בטבלה להלן. **(30 שעות)**

יצירה - פרוייקט לחקר ולהנכחת יסודות הציונות הדתית בקהילה או ברשת. כמפורט בהמשך **(30 שעות)**

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
יסודות הציונות הדתית ('קריאה לגאולה') נפגשים... (קריאה למפגש) ותהליך התשובה האישי הלאומי והעולמי	6	התלמיד ילמד את חשיבות ההקשבה להיסטוריה, לתקופה ולדור	לימוד טקסט, דיון	שלושה שופרות קול דודי דופק	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט
הגוף והנפש - אויבים או משלימים? ספורט ואומנות בכל דרכיך דעהו	6	התלמיד יכיר את הקונפליקטים הקשורים לנושא טיפוח וקידום הגוף ויפתח מענה אישי.	דיבייט	גוף ונפש, פנאי במחשבת ישראל, פעילות גופנית במחשבת ישראל	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
עם ישראל לגוונים, את אחי אנוכי מבקש	6	התלמיד יכיר את הגוונים וחשיבות הגוונים בעם ישראל	דיון, לימוד דרכי התמודדות עם דילמה	קודש, לאומיות, אנושיות	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט
מדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו	6	התלמיד ילמד את ההתייחסות ההלכתית והמחשבתית למדינת ישראל, תוך התייחסות לדעות חולקות.	לימוד טקסט, דיון משפט ציבורי	קיבוץ גלויות, מעמדה של מדינת ישראל	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט
"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" מלמדה למעשה- השראה ויצירה משמעות היציאה לעשיה מתוך חיבור וניקה מהלימוד. לימוד וחשיפה למקורות סיפורים וכו' בבית הרב קוק -	6	התלמיד יכיר את המתח בין תלמוד ומעשה	חילוך ערכים במצב דילמה	תלמוד, מעשה	יומן רפלקטיבי/ מבחן+ הגשת תלקיט

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
עם צוות מלווה לכתיבת עבודות ועוד					
סיור תלמוד ומעשה 1	10	התלמיד יפגוש אישים ומקומות הקשורים לציר שבין התלמוד והמעשה הציוני דתי (קיבוץ דתי, התיישבות, מדרשה או ישיבה)	סיור, מעגל שיח	תלמוד, מעשה	יומן סיור (תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)
סיור תלמוד ומעשה 2	10	התלמיד יפגוש אישים ומקומות הקשורים לציר שבין התלמוד והמעשה הציוני דתי (קיבוץ דתי, התיישבות, מדרשה או ישיבה)	סיור, מעגל שיח	תלמוד, מעשה	יומן סיור (תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה)
סיור ציונות דתית בקהילה	10	מפגש עם אתר ואישים ציוניים או ציוניים דתיים בקהילה הקרובה (מוזיאון, בסיס צבאי, ישיבת הסדר, אמנים וכד')	סיור, שו"ת, מעגל שיח		יומן סיור(תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
פרוייקט: שלב ראשון - חקר ואיסוף מקורות	15	התלמיד ידע לבחור סוגיה, לנתח אותה ולמצוא מקורות מידע הקשורים לסוגיה	חקר		
פרוייקט: שלב שני - כתיבה	10	התלמיד יארגן את החומר בכתיבה מסודרת	כתיבה		עבודה כתובה
פרוייקט: שלב שלישי - הכנת פרזנטציה ופעילות בקהילה	5	התלמיד יפתח דרכים להצגת הנושא מול קהל	פרזנטציה		מצגת או פעילות אינטראקטיבית

הגות ציונות דתית נפגשת עם עולם המעשה

בשנה זו יינתן דגש ליישום המעשי של משנת הציונות הדתית בעולם המעשה. יינתן ביטוי בלמידה ובחקר להיבטים ההלכתיים והמטא הלכתיים של סוגיות הציונות הדתית השונות לדוגמא היחס לגיוס בנות, נושא השמיטה, היחס לשאינם שומרי מצוות, מעמדה ההלכתי של מדינת ישראל, הצבא, הכלכלה, ומערכת המשפט ועוד

1. חוויה - שלושה ימי סיור (30 ש"ש)

ביקור במקומות יישוביים + מפגש עם אישים וקונפליקטים. (ישיבה, פסיקה, חינוך, כנסת, משפט, צבא, עסקים ותעשייה, תרבות, מעמד האישה) שישי-שבת – סמינריון – אירוח בישיבת הסדר/ מדרשה ציונית דתית (אור עציון, עפרה)

שני ימי סיור באזור בית הספר – מוזיאון/ התיישבות/ אישים וכד'

2. מטלת ביצוע (60 ש"ש) + פרסום- לדוגמא סרטון/ אתר אינטרנט/ חדר בבית הספר/ פעילות בעיר

תלמיד או קבוצת תלמידים יבחרו סוגיא ציונית דתית מעשית, התלמיד יבחר ספר ללימוד ומקורות בהתאם לנושא אותו בחר לביצוע הפרוייקט. (לדוגמא תלמידים שיבחרו בנושא המשפט העברי או הכלכלה במדינת ישראל ילמדו ספר בנושא זה). ניתן לבחור נושא-על לכל הכיתה והתלמידים יעבדו על תתי הנושא.

התלמידים ילמדו את מרבית היצירה בכיתה/ למידה עצמית מונחית/ חברותות ויתבקשו להבחן או להגיש סיכום של היצירה.

יצירות לדוגמה: הרב אברהם יצחק הכהן קוק -אורות ארץ ישראל, הרב יוסף דב סולוביצ'יק – חמש דרשות, הרב חיים דרוקמן - קמעא קמעא (חלק א') -, תורת ארץ ישראל - הרב שרלו, ספרי ראש יהודי / הרב לונדין, בין הזמנים - הרב דוד סתיו (בעיקר הפרקים ההגותיים), בית מלוכה - הרב אורי שרקי, הרב פילבר – ארץ ושמים/ איילת השחר .

היצירה תבטא עבודת עומק על עולם המעשה של ציוני דתי שתתבסס גם על העבודות שנעשו בכיתות י' וי"א.

ייבחר מנטור מלווה לקבוצת תלמידים עפ"י נושא החקר – דמות ציונית דתית תלווה את התלמידים בעבודתם על הפרוייקט.

שלבי עבודה

1. בחירת נושא

2. חיפוש קונפליקט מרכזי

3. איתור ספר עיוני מתאים ומקורות נוספים

4. איתור מנטור/ מנחה מלווה – אדם פעיל בתחום,

אפשרויות : כלכלן, איש צבא, ראשת מדרשה, משפטנית, פוליטיקאית, יוצר בתחומי המוזיקה, אומנות, ספרות וכדו', ספורטאים, רבני קהילות, אנשי חינוך, חקלאים (תשפ"ב היא שנת שמיטה) סוחרים.

במפגשים עם המנטור יועלו דילמות ודרכי התמודדות עמן.

המנחה והמנטור יסייעו באיתור מקורות הגות.

מומלץ להתלוות למנטור ליום עבודה. ('חוויות מפתח') - להגיע מוכנים ליום הזה עם שאלות מראש ודף צפיה מסודר.

5. כתיבה משותפת של הצעה מעשית או מודל תאורטי לפתרון

6. הגשת תלקיט של כל השלבים

7. פרזנטציה

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
פרוייקט: שלב ראשון - בחירת נושא ואיתור קונפליקט מרכזי	10	התלמיד ידע לבחור סוגיה, לנתח אותה ולמצוא מקורות מידע הקשורים לסוגיה	חקר		כתיבת נושא והצעת מחקר
פרוייקט: שלב שני – איתור מקורות ולימוד של ספק הקשור לנושא	10	התלמיד יארגן את החומר בכתיבה מסודרת	כתיבה		סיכום מקורות או מבחן
פרוייקט: שלב שלישי -איתור מנטור והכנת שאלות, מקורות ומושגים לראיון	10	התלמיד יאתר דמות השראה לליווי של נושא עבודתו ויתכונן למפגשים עם הדמות	ראיון		הכנה כתובה של מושגים ושאלות
פרוייקט: שלב רביעי - 3-5 מפגשים עם המנטור (אפשרות להתלוות למנטור ליום עבודה)	10	התלמיד יפגוש מנחה, יראיין ויקבל מודלים לפעילות ציונית דתית מעשית	מנטור		שכתוב של העקרונות המרכזיים מהמפגשים
פרוייקט: שלב חמישי - כתיבה מאורגנת ומסכמת	10	התלמיד יסכם את כל שלבי העבודה	כתיבה		עבודה כתובה

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
פרוייקט: שלב שישי – הכנת פרזנטציה ופעילות בקהילה	10	התלמיד יפתח דרכים להצגת הנושא מול קהל	פרזנטציה		מצגת או פעילות אינטראקטיבית
סיור הגות ומעשה 1 - מיפו לירושלים – הרב קוק, המושבות והרבנות הראשית	10	התלמיד יכיר את הדמות הייחודית של הרב קוק כאיש חזון ומעש התורם להגות ולבנייה של ארץ ישראל המתחדשת ברוח ובחומר	סיור, מעגל שיח	הגות ומעשה	יומן סיור (תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)
סיור הגות ומעשה 2 – התנדבות שירות לאומי וצבא	10	התלמיד יכיר מגוון של אופנים להתנדבות ושירות תוך שמירה על צביון ציוני דתי	סיור, מעגל שיח	התנדבות	יומן סיור (תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)

נושא	שעות לימוד	מטרות אופרטיביות	דרכי הוראה	מושגים	הערכה
סיור 3 ביקור במדרשה או ישיבה ציונית דתית	10	התלמיד יכיר מוסדות לימוד תורה ציונים דתיים	סיור, שו"ת, מעגל שיח	לימוד תורה, תורת ארץ ישראל, המקף המחבר	יומן סיור(תיעוד ההכנות, הסיור עצמו ורפלקציה אישית)

- **אדלר, ש' (התשס"ו).** "מה אהבתי תורתך". בתוך: חוזר מנהל החינוך הדתי התשס"ו 3/ הוראה משמעותית, עמ' 7 – 17.
- **בירנבוים, מ' (התשנ"ז).** חלופות בהערכת הישגים. הוצאת רמות, אוניברסיטת תל-אביב.
- **בירנבוים, מ', יועד, צ', כ"ץ, ש, קימרון, (2000)** בהבניה מתמדת, סביבה לפיתוח מקצועי של מורים בנושא תרבות הל"ה המטפחת הכוונה עצמית בלמידה. משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך יסודי. אוניברסיטת תל-אביב, בית-הספר לחינוך.
- **גרינצויג, מ'; רובינשטיין, י' (עורכים, התשס"ג).** על רב- תחומיות בין תחומיות ומה שביניהם. משרד החינוך, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, ירושלים.

נספח 1: מובילים ציונות דתית – דרישות התכנית בקצרה

כיתה י'

- למידה - 40** מקורות מחולקים לנושאים ולחודשים +מבחן או תיעוד אישי
- חווייה - 3** ימי סיור +תיעוד בתלקיט
- יצירה-** פרוייקט בדגש על חקר דמות והנכחת הציונות הדתית בבית הספר

כיתה י"א

- למידה - 10** מאמרים ארוכים מחולקים לנושאים ולחודשים +מבחן או תיעוד אישי
- חווייה - 3** ימי סמינר +תיעוד בתלקיט
- יצירה-** פרוייקט בדגש על הנכחת הציונות הדתית בקהילה

כיתה י"ב

- חווייה - 3** ימי סיור + תיעוד בתלקיט
- יצירה-** מטלת ביצוע – פרוייקט 'ציונות דתית בעולם המעשה'- חקר של סוגיה ציונית דתית מעשית ואקטואלית בליווי מנטור מהתחום. **לצורך ביצוע המטלה תתקיים למידה** של חומר רלבנטי ושל ספר יסוד רלבנטי של הציונות הדתית + מבחן או תיעוד אישי.

נספח 2: רשימת מקורות לכיתה י'

נושא:	יסודות הציונות הדתית	בכל דרכיך דעה	עם ישראל	ארץ ישראל/תורת ארץ ישראל	פנאי, תרבות ויצירה	מדינת ישראל
1	מבוא – מי מוגדר כציוני דתי? היסטוריה - מתי התחילה הציונות הדתית? (לקט מקורות, הרב אלקלעי,	ברכות ס"ג: 'דרש בר קפרא'	קידושין לו: 'בנים אתם לה' אלוקיכם'	רש"י ראשון על התורה	אורות ארץ ישראל ג' ה'	אורות ישראל ו', ז' – מדינה חברת אחריות או בסיס לחברה אידיאלית. לקט מקורות מהרב ריינס והרצל

	הרב ריינס (ועוד)				
2	דמויות בציונות הדתית - מי נכנס?	מוסר אביך – ב', ב'	מתוך הסליחות לשני קמא – בין כך ובין כך קרואים בנים	עולת ראי"ה – "בהיותכם מתי מספר..."	ברכות נ"ה. – מחלוקת משה ובצלאל ביחס למשכן והכלים
3	דרך שלמה לכתחילה - הרב דרוקמן – מתוך הספר קמעא קמעא	עין אי"ה על ברכות סג:	הרב מלמד מול הרב שרקי – קירוב לבבות או קירוב רחוקים	ברכת מעין שלוש על הפירות – מחלוקת הטור, בית יוסף וב"ח הרב דוד בן שמעון 'שער החצר' רל"ה (צוף דב"ש)	אגרת הרב קוק לבצלאל (הבובה)
					קבצים מתוך כתב יד קודשו, א', לד', עמוד נ"ג.

4	קמעא קמעא – ירושלמי	הלכות דעות פרק ג'	קהלת רבה א', תנא דבי אליהו י"ד	מעלתה של ארץ ישראל בפסוקי התורה (ושממו, לא כארץ מצרים...)	שמונה קבצים ח', רנ"ב	הרב אורי שרקי – 'יש מלוכה אבסולוטית שבה רוב הסמכויות נמצאות בידי המלך...'
5	חיים של שליחות הרב קוק – עולת ראי"ה חלק ב' – "אלוקי עד שלא נוצרת" הרב סולוביצ'יק - שליחות	מורה נבוכים חלק ג', פרק נא' 'הערה...' הרב יחיאל יעקב וינברג לפרקים עמוד שס"ג	אורות התורה א', ב'	כוזרי – משל הכרם.. רמב"ן – תוספת על ספר המצוות	אורות התחיה לג לד	הרב סולוביצ'יק ויחסו למדינת ישראל פיוטים ממרוקו ומלוב ליום העצמאות
6	הציונות הדתית	חידושי חתם סופר – מסכת סוכה לו.	אורות התחיה יח' – פסקה ראשונה...	בראשית רבה ט"ז, ד – "זזהב הארץ..." – תורת ארץ ישראל	היחס העקרוני ל'פנאי' – הרב סתו – 'בין הזמנים'	

					גוונים והישגים	
	נחמה ליבוביץ' על ויקהל פקודי בשם ר' משה מנדלסון	אורות הקודש ב', עמוד תכ"ג	אורות התחיה כ'	שמונה קבצים ב', רנט א'		7
		אורות ישראל ט', ח' – הבשר הישראלי				8
		אורות התורה יג', ז'				9

נספח 3: מקורות - כיתה י"א

נושא חודשי	תוכן מקורות
יסודות הציונות הדתית ('קריאה לגאולה') נפגשים... (קריאה למפגש) ותהליך התשובה האישי הלאומי והעולמי	הרב אלקלעי שני סוגי תשובה שופרות מאמר הדור קול דודי דופק הרב יוסף דב סולוביצ'יק שפת אמת לך לך הרב יעקב אריאל הציונות הדתית בת מאה
הגוף והנפש - אויבים או משלימים? ספורט ואומנות בכל דרכיך דעהו	סיפור רשב"י והמערה +עין אי"ה הרב סתיו - בין הזמנים (פנאי) הרב שרקי - אמת ויופי רמב"ם מורה נבוכים ג', כ"ה, אורות התחיה יד,

אורות עמוד פ, עמוד קע"א. הרב מרדכי גרינברג – הפולמוס על ההתעמלות קישור	
על במותינו חללים מסע המחנות אורות התחיה יט, כ, כא. אגרת תקנ"ה	עם ישראל לגוונים, את אחי אנוכי מבקש
המספד בירושלים, אגרת תקנ"ה נס קיבוץ גלויות הרב יואל בן נון שלושה עשר ניצוצי גאולה - רבי משה כלפון הכהן 2 פרקים נבחרים מתוך הספר קמעא קמעא (הרב חיים דרוקמן) קישור	מדינת ישראל ראשית צמיחת גאולתנו

עמדות שונות של הגישה החרדית וגישת חב"ד למדינת ישראל (מתוך הספר אמונה וגאולה פרק ו)	
לימוד מעמיק של הסוגיה במסכת קידושין ברכות לג. + עין איה מהר"ל נתיב התורה פרק א למהלך האידאות בישראל - תקציר	"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" מלמדה למעשה- השראה ויצירה משמעות היציאה לעשיה מתוך חיבור וניקה מהלימוד. לימוד וחשיפה למקורות סיפורים וכו' בבית הרב קוק - עם צוות מלווה לכתיבת עבודות ועוד

נספח 4: הוראות להכנת הפרוייקטים

מבוא

במהלך השנה נפגשים התלמידים והתלמידות עם רעיונות, מקורות ודמויות מתוך רצון ליצור בסיס והבנה בצורת פסיפס השוזר את דרכה של הציונות הדתית.

בפרוייקט הסיכום, שלוש מטרות מנחות את הלמידה והערכה:

1. **הגות:** יישום הלמידה ע"י חיפוש, העמקה ולמידה עצמאית של מקורות ויצירת חיבורים והקשרים בין דמויות / מקומות / אירועים לנושאים שנלמדו במהלך השנה.
2. **מעשה:** הפנמת ערכים מביאה לידי מעשה - בניית תוצר יצירתי ברוח הלמידה הנותן ביטוי לידע ולכלים אותם הכירו התלמידים במהלך התכנית.
3. **מנהיגות:** מתוך אמונה כי התלמידים שהתמידו בתכנית יש בכוחם להשפיע ולהניע תהליכים ברמת הישיבה/ האולפנה ואף יותר מזה, נכוון להוצאה מן הכוח אל הפועל של כוחות הקבוצה. מטרה זו יכולה להשתלב ברמת התוצר.

הנחיות לקראת הפרוייקט:

הפרוייקט מיועד לקבוצות של 2-4 תלמידים. כל תלמיד יגדיר מראש את חלקו בפרוייקט וכל תלמיד יתן משוב לחלקים של חבריו וכן רפלקציה אישית על כל התהליך.

אבני דרך

- ☐ איתור ובחירת דמות / מקום / אירוע משמעותי בהקשר הציוני דתית.
- ☐ חיבור לאחד מהנושאים שנלמדו במהלך השנה (נושא חודשי או אחד מתת הנושאים)
- ☐ הצגת שני מקורות המעמיקים את ההבנה של הנושא (מקורות שלא נלמדו במסגרת הקבוצה)
- ☐ למידה בקבוצה של המקורות
- ☐ תוצר: דרך יצירתית לביטוי תהליך הלמידה הנוכחי. (רעיונות אפשריים: סרט, מצגת, העברת שיעור בכיתה או בישיבה/ אולפנה, יום שיא, התנדבות ועוד ועוד)

פרוייקט סיכום

הנחיות מפורטות - למורה:

1. בחירת דמות/ מקום/ אירוע- האפשרויות הן רבות, מדמויות/ מקומות/ ארועים קלאסיים המזוהים עם הציונות הדתית ועד דמויות הנמצאות בשיח/ מתח/ בירור עם משנת הציונות הדתית. גם ממד הזמן פתוח- הדמות יכולה להיות דמות מתחילת ההיסטוריה היהודית ועד דמות בת ימינו, ואפילו בן משפחה. הדברים כמובן אמורים גם על בחירת מקום או אירוע.
 2. חיבור לנושא- יש לוודא שהנושא מוגדר ולא כללי ושהבחירה מייצרת עניין והעמקה ומעניקה ערך מוסף לדמות שנבחרה.
 3. איסוף המקורות- זהו שלב מאוד חשוב שעל המנחים לקחת בו חלק פעיל בליווי החיפוש והגדרת המקור אותו לומדים. בנוסף, יש לוודא שהמקור השני מוסיף על קודמו, בהשלמה, בהנגדה או בהעמקה.
 4. לימוד המקורות- לימוד המקורות יעשה ע"י כל משתתפי הקבוצה ועליהם למלא את הדפים המלווים כדי שהלימוד יקבל תוקף (עיין נספח מס' 1- דף מלווה לימוד). כדאי ליצור אווירת למידה- זמן שיוקדש ללימוד בקבוצות. כך כל הקבוצות יעמדו באותם זמנים והמנחה יעבור בין הקבוצות כדי לוודא שהלימוד מתאפשר.
 5. **תוצר**- התוצר הוא ההזדמנות של התלמידים שלנו להביא את עצמם. נכון שהמילה תוצר הפכה להיות מילה שגורה בפי הערכות החלופית השונות אבל אנחנו ננסה לתת לה פנים מתחדשות. האפשרויות הן רבות (ולא נכתבו בהנחיות לתלמידים כדי לא להכניס אותם לפורמטים הקבועים)
לתוצר יצורף תיעוד של התהליך, הסיבה לבחירת התוצר ודרך העברתו.
- ◀ צורה: הכלים בהם הפרוייקט קורם עור וגידים חשובים ועל המנחה ללוות ולהעריך אותם. הכלים הם: עבודת צוות, התקדמות בשלבי הפרוייקט השונים, עמידה בזמנים, הגשה אסתטית ובהירה של התוצר.
- ◀ מנהיגות ויצירתיות: היצירתיות תימדד ע"פ הרכיבים הבאים:
- א. בחירת הדמות/ המקום/ האירוע- מידת הקשר לציונות הדתית

ב. יצירת החיבור לנושא שנלמד במהלך התכנית, בבחירת המקורות ובפרשנות שהלימוד בקבוצה יצר.

ג. התוצר: התוצר יכול לצאת מהקופסה, ונשמח על כך. כל שעלינו לעשות הוא לא להפריע להם לחשוב מעניין. כדי להעריך את היצירות והמנהיגות נשאל את השאלות הבאות:

האם נבחרה דרך שדרשה מחברי הקבוצה לגלות משהו חדש בכוחותיהם?

האם התוצר מרחיב את ההבנה של המקורות והנושא שנלמד?

האם התוצר מרחיב את מעגל העוסקים במשנת הציונות הדתית? האם נבנה תוצר המעניק למשתתפים להוביל את העמקת הנושא בסביבתם?

פרוייקט - הנחיות לתלמיד/ה:

תלמידי ותלמידות תכנית ציונות דתית יקרים ויקרות,

במהלך השנה אתם נפגשים עם רעיונות, מקורות ודמויות מתוך רצון ליצור בסיס והבנה בצורת פסיפס השוזר את עקרונות משנת הציונות הדתית.

במפגשים השונים הביאו בפניכם את הרעיונות וקטעי המקור, וכעת הגיע הזמן לגלגל למגרש שלכם את הכדור. אנו בטוחים כי תפליאו בעומק וביצירתיות.

פרוייקט הסיכום מתקדם בשלושה שלבים:

שלב ראשון: הגות

1. עליכם לאתר ולבחור דמות / מקום / אירוע הקשור לציונות הדתית ולנמק את בחירתכם.

2. כעת בחרו את אחד מהנושאים שלמדתם השנה ומתקשר לדמות / המקום / האירוע שבחרתם. הסבירו את הקשר.

3. אחרי שיצרתם חיבור, חפשו והציגו ספר העוסק בנושא ומספר מקורות שמהווים השראה / מאפשרים העמקה והבנה / פותחים בפניכם צוהר לשאלות נוספות או שמאתגרים אתכם. מקורות אלה הם הבסיס לפרוייקט שלכם. תתחדשו!

4. יש נושא, יש חיבור, יש מקורות, עכשיו זה הזמן ללמוד: לימדו בקבוצה את המקורות וכתבו את המחשבות, החידוש והרעיונות שהמפגש עם המקורות מאפשר לכם.

שלב שני: מעשה

התוצר של הפרוייקט ישמש כעד נאמן לתהליך הלמידה הקבוצתי, בצורה מעניינת, מלמדת ואף מהנה- תלוי ביצירתיות שלכם. חישבו על דרך להציג את הנושא שהעמקתם בו. השמיים הם הגבול!

ואם תרצו להדר, אפשר לעוף קדימה לשלב הבא:

שלב שלישי: מנהיגות

זכיתם והינכם חלק מקבוצה מנהיגות. חישבו כיצד אפשר לפתוח את השורות ולאפשר טעימה מהלימוד, למעגל רחב יותר- חברים מהכיתה/ שכבת גיל נוספת בישיבה או באולפנה/ מעגל רחב יותר בעיר או ביישוב בו אתם מתגוררים וכן הלאה.

הערה חשובה: ניתן למזג בין השלב השני לשלישי אם תחשבו על תוצר שמטרתו להרחיב את השורות ולהוביל העמקה במשנת הציונות הדתית בסביבתכם הקרובה והרחוקה.

★ הפרוייקט מיועד לקבוצות של 2-4 משתתפים

★ הציון הסופי של הפרוייקט הינו מרכיב בציון הבגרות במחשבת ישראל

נספח 5: דוגמא לדה יומן

- מקור שלמדתי החודש במילים שלי
- בחרתי במקור זה כי
- התחדש שלי
- מצא חן בעיני
- משהו שלא הסכמתי איתו
- שאלה שיש לי
- איפה הנושא פוגש אותי בחיי האישיים
- ניתן לאפשר דפי יומן יצירתיים (ציור, שיר, סיפור אישי וכדומה) בצירוף הסבר מילולי.

נספח 6 עקרונות לבניית תלקיט

א. הלומדים יודרכו על ידי המורים בנושאים הבאים:

1. קריטריונים ברורים לשיפור החומר. (תיקון על פי הערות והגשה חוזרת)
2. ניהול התלקיט לאורך השנה ובחירת הראיות שיכללו בו.

ב. בתלקיט ייכללו פריטים מסוגים שונים:

- פריטים כתובים, מוקלטים, חזותיים וכד', כגון: שיעורי בית, מבחנים, תוצרי מטלות ביצוע
 - (בהמשך לסעיף 1) תוצרי חקירה עיונית או תוצרים כגון דו"ח, דגם, מצגת, עיתון וכד'
 - (בהמשך לסעיף 1) רפלקציה והערכה עצמית, הערכות עמיתים, תצפיות וכד'
- כל פריט שייבחר להיכלל בו ילוּן בהסבר מדוע הוא נבחר, את מה הוא אמור לייצג, איך נוצר, מה היו הקשיים בביצועו, כיצד התגברו על הקשיים, מה הערך המוסף של פריט זה לעולם הידע של הלומדים וכד'.

קיימים שלושה סוגים עיקריים של תלקיטים

- תלקיט עבודות נבחרות שבו מציגים הלומדים את העבודות הטובות ביותר שביצעו לאורך השנה
 - תלקיט תהליך שבו כוללים הלומדים דוגמאות המבטאות את תהליך למידתם, ולכן הוא כולל עבודות טובות וטובות פחות, ובתנאי שייצגו את התפתחותם של הלומדים בתהליך למידתם
 - תלקיט משולב המשלב את שני הסוגים הנ"ל
- חשוב מאוד שהמורים והלומדים יגדירו לעצמם מראש מהי מטרת התלקיט ואיזה שימוש ייעשה בו, ויבנו במשותף קריטריונים ברורים להערכתו.

התלקיט הוא תלקיט כשהוא מאפשר בדיקה מורכבת ומקיפה של ביצועי התלמידים בהקשר מסוים.

התלקיט הוא תלקיט כשהתלמיד הוא **שותף פעיל** בתהליך ולא אובייקט סביל להערכה.

מעל לכול – התלקיט הוא תלקיט כשהוא מציע מסגרת המעודדת את התלמידים לפתח את היכולות הנדרשות מהם כדי להפוך ללומדים עצמאיים המכוונים בעצמם את למידתם.

מחווני לסיור

קריטריונים:	מדדים:
לימוד מקדים של הנושא הרלוונטי וכתובת רקע קצר 5%	הכנה לסיור 15%
הגשת רשימת שאלות אפשריות 5%	
ארגון הצד הטכני של המפגש 5%	
התנהגות נאותה 5%	בעת הסיור 15%
השתתפות פעילה 10%	
כתובת סיכום הסיור בצורה בהירה וממצה 30%	לאחר הסיור 60%
הוספת מקורות רלוונטיים תוך הצגת צדדים שונים של הסוגיה בה עסק הסיור 20%	
עריכת רפלקציה על משמעות הסיור עבור התלמיד 10%	
עמידה בזמנים 5%	כללי 10%
הגשה בצורה נאה ומסודרת 5%	

מחווני לעבודת חקר

פירוט	מדדים
הצגת שאלת החקר כשהיא מנוסחת בצורה בהירה וברורה. 5%	שאלת החקר
הנושא מוצג באופן ברור וממצה תוך שילוב מקורות. 5%	מבוא ופרקי רקע
העבודה מקיפה את כל הנושא בצורה ממצה, תוך שילוב מספר מקורות כנדרש ומענה לשאלת החקר, העבודה בנויה באופן הגיוני ובהיר. 50%	גוף העבודה
בסיכום יש תשובה בהירה לשאלת החקר והוא מהווה סיכום תמציתי של העבודה. 5%	סיכום
ההפניות למקורות בכתובה תקינה; רשימה ביבליוגרפיות בסוף העבודה; ביוגרפיה קצרה של הרבנים שנזכרו בעבודה (זמנם, מקומם, רבותיהם/תלמידיהם, ומידע ייחודי נוסף). 5%	ביבליוגרפיה וביוגרפיות

⁴ מתוך אתר מפמ"ר מחשבת ישראל – מאגר מחוונים

שער, תוכן עניינים, גוף העבודה בגופן בגודל 12, רישום נאות של כותרות וכותרות משנה, הזחה פנימה של מובאות, רווחים ברורים וקבועים, כל חלקי העבודה מצויים, פרקי העבודה וגוף העבודה בהיקף המילים הנדרש, כתיבה בעברית תקינה, ניסוח בהיר ונכון, הגהה, אין טעויות כתיב וכו'. עמידה בזמנים 10%	צורת ההגשה
תיאור קצר של תהליך הכתיבה ואיתור המקורות, קשיים ודרכי התמודדות, מה גרם לתלמיד לבחור בנושא זה, תובנה שהתלמיד לוקח מהעבודה. 10%	פן אישי
שיח בע"פ עם מורה על העבודה, הרצאת תכני העבודה בפני הכיתה (אפשרות) ומענה לשאלות על תכני העבודה 10%	שיח עם מורה\הרצאה בפני הכיתה